

9 клас

Основи правознавства

Урок 4

Тема. Особливості організації державної влади і місцевого самоврядування в Україні

*«Законодавча влада — серце держави, влада виконавча — її мозок»
Жан-Жак Руссо*

План

1. Державна влада в Україні
2. Статус і повноваження Верховної Ради України
3. Система органів виконавчої влади
4. Судова система
5. Повноваження органів місцевого самоврядування

1. Попрацюй із джерелом права. Ознайомся зі статтею Основного закону України. Які принципи організації державної влади в ній викладено?

Конституція України

Стаття 6. Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову.

Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України.

Одні органи державної влади утворюються шляхом виборів (наприклад, громадяни обирають народних депутатів України, Президента України), інші органи призначають (приміром, Прем'єр-міністр України, Генеральний прокурор України, голова місцевої державної адміністрації).

Система органів центральної влади

2. **Законодавча влада** — це делеговане народом своїм представникам у парламенті право видавати закони.

Єдиним органом законодавчої влади в Україні є **Верховна Рада України**. Її компетенція, порядок роботи, структура, правовий статус народних депутатів, порядок прийняття законів в Україні визначаються Конституцією (розділ IV) та низкою законів.

Верховна Рада України є загальнонаціональним, виборним, колегіальним органом державної влади, що діє на постійній основі. Верховна Рада України складається з однієї палати і має конституційний склад 450 народних депутатів. Строк повноважень Верховної Ради України становить 5 років.

Будівля Верховної Ради України

Народним депутатом може бути громадянин України, який на день виборів досяг 21 року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх 5 років. Не може бути обраний народним депутатом громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку.

Верховна Рада приймає закони та інші акти більшістю від її конституційного складу (понад 225 народних депутатів), крім випадків, передбачених Конституцією України, коли для прийняття певних рішень потрібна кваліфікована (2/3, 3/4 від конституційного складу) більшість голосів.

Особливе місце в системі органів державної влади України посідає Президент України. Слово «президент» у перекладі з латини означає «той, хто сидить попереду». Таку посаду запроваджено у понад 130 державах світу.

Згідно з Конституцією України, Президент - це глава держави, який виступає від її імені. Він - гарант Конституції, прав і свобод людини і громадянина.

Президент уособлює державу і державну владу загалом і не належить до жодної з гілок влади.

Президента України обирають громадяни на 5 років. Цю посаду може обійняти громадянин України, якому виповнилося 35 років. Він має постійно

проживати в Україні щонайменше 10 років і знати українську мову. Одна й та сама особа може бути Президентом України не більш ніж два строки поспіль. Президент України - недоторканна особа: за посягання на його життя, честь і гідність законодавством передбачено юридичну відповідальність.

Президент України має широке коло повноважень: він - Верховний Головнокомандувач Збройних сил України, призначає певні органи влади або дає згоду на їх призначення, вносить пропозиції щодо кандидатур на ті чи ті посади (наприклад, Прем'єр-міністра України), вирішує питання громадянства, здійснює помилування, удостоює державними нагородами, підписує закони, які ухвалив парламент. Щодо цих та інших питань Президент України видає укази і розпорядження.

Президенти України з 1991р.

3. **Органи виконавчої влади** - це система органів, основними напрямками діяльності яких є реалізація двох основних функцій: виконавчої та розпорядчої. Виконавча функція характеризується тим, що ці органи безпосередньо виконують нормативні приписи та інші акти законодавчої влади. Розпорядча функція характеризується тим, що для виконання актів законодавчої влади органи виконавчої влади від свого імені видають управлінські акти, дають відповідні розпорядження.

Систему органів державної виконавчої влади складає:

До складу КМУ входять Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри, міністри. КМУ відповідальний перед

Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний ВРУ. Призначається Прем'єр-міністр Верховною Радою України за поданням Президента України. Кандидатури Міністра оборони України та Міністра закордонних справ України призначає ВРУ за поданням Президента України, інших членів КМУ призначає Верховна Рада України за поданням Прем'єр-міністра України.

Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції видає постанови і розпорядження, які є обов'язковими до виконання. Акти Кабінету Міністрів України підписує Прем'єр-міністр України.

Повноваження КМУ визначені у ст. 116 Конституції України. Серед них можна виокремити такі повноваження Уряду України:

- забезпечення проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування;
- розробка і здійснення загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України;
- забезпечення рівних умов розвитку всіх форм власності; здійснення управління об'єктами державної власності відповідно до закону;
- розробка проекту закону про Державний бюджет України і забезпечення виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, подання Верховній Раді України звіту про його виконання;
- здійснення заходів щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю.

Міністерство є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи декількох визначених Кабінетом Міністрів України сферах, проведення якої покладено на Кабінет Міністрів України Конституцією та законами України (Стаття 6. Закону України «Про центральні органи виконавчої влади»). Кількість міністерств, їх назви і розподіл функцій між ними визначаються під час формування Кабінету Міністрів України.

Інші центральні органи виконавчої влади створюють для виконання окремих функцій з реалізації державної політики, для них встановлено такі назви: служби, агентства, інспекції. Діяльність цих центральних органів виконавчої влади спрямовує та координує Кабінет Міністрів України через відповідних міністрів згідно із законодавством.

4. Судова влада реалізується здійсненням правосуддя у формі цивільного, кримінального, господарського, адміністративного, а також конституційного судочинства.

До судової системи України належать Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції. Про повноваження Конституційного Суду України вам уже відомо. Суди загальної юрисдикції є загальні суди (наприклад, Верховний Суд України, місцеві суди) та спеціалізовані (адміністративні й господарські) суди.

Місцеві суди розглядають більшість кримінальних, трудових, цивільних і сімейних спорів. Такий суд складається із суддів, голови та заступника голови суду.

Господарські суди розглядають справи, пов'язані з комерційною діяльністю, підприємництвом, а також спори між підприємствами та організаціями. Однак якщо сторонами спору є юридична і фізична особи, то такі справи розглядає загальний місцевий суд.

Адміністративні суди врегульовують адміністративні спори, скажімо справи з оскарження нормативно-правових актів органів державної влади й місцевого самоврядування, обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання, примусового відчуження земельної ділянки, справи, пов'язані з виборчим процесом (наприклад, щодо уточнення списку виборців) тощо.

Верховний Суд України очолює суди загальної юрисдикції. Він розглядає найскладніші й найважливіші спори з кримінальних, цивільних, адміністративних правовідносин і забезпечує однакове застосування законодавства всіма судами загальної юрисдикції.

Організацію судової влади та здійснення правосуддя в Україні, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і забезпечує право кожного на справедливий суд, визначає Закон України «Про судоустрій і статус суддів», ухвалений 2 червня 2016 р.

Систему судоустрою, відповідно до цього Закону, становлять:

- 1) місцеві (окружні) суди — загальні, господарські та адміністративні суди першої інстанції, які утворюються в одному або кількох районах чи районах у містах, або у місті, або у районі (районах) і місті (містах);
- 2) апеляційні суди — суди апеляційної інстанції, які утворюються в апеляційних округах, де можна оскаржити рішення місцевого суду;
- 3) вищі спеціалізовані суди:
 - Вищий суд з питань інтелектуальної власності;
 - Вищий антикорупційний суд;
- 4) Верховний Суд України — найвищий судовий орган у системі судів загальної юрисдикції, до складу якого входять судді у кількості не більше двохсот.

5. Місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно

розв'язувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

Первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста. Формою безпосередньої участі громадян у розв'язанні питань місцевого значення є загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання тощо.

Висновки

- Влада в Україні поділяється на законодавчу, виконавчу й судову. Органи влади в нашій державі об'єднуються у дві великі групи — органи державної влади та органи місцевого самоврядування.
- Органи державної влади, у свою чергу, можна поділити на центральні та місцеві. Повноваження центральних державних органів поширюються на територію всієї держави, повноваження місцевих органів влади — тільки в межах відповідної області або району. Місцеві державні органи влади представляють центральні органи державної влади в регіонах. Органи місцевого самоврядування представляють тільки місцеву громаду.
- Президент України є главою держави і не входить безпосередньо до жодної з гілок влади.